

KUR'AN VE ZİKİR*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve'l-âkıbetü li'l-müttakîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn...

İ'lemû eyyühe'l-ihvân... Inne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ فَإِنَّهُ زَيْنٌ لِأَمْرِكَ كُلِّهِ

عَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّهُ ذِكْرٌ

لَكَ فِي السَّمَاءِ وَنُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ

RE. 157/4 (Ûsîke bi-takva'llâhi, feinnehû zeynün li-emrike küllihî; aleyke bi-tilâveti'l-kur'âni ve zikri'llâhi, feinnehû zikrün leke fi's-semâi, ve nûrun leke fi'l-ardı ... İlâ âhiri'l-hadîs.)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Beraber bir salevât-ı şerife okuyalım:

“—Allâhümme sallî alââ... Seyyidinââ... Muhammedinin- nebiyyi'l-ümmiyyi ve alâ... Âlihîî, ve sahbihîî, ve sellim.” (3 defa)

Cenab-ı Feyyâz-ı Mutlak Hazretleri, iki cihanın serveri, sevgili Peygamberimizin şefaatine cümlemizi nâil eylesin...

a. Sana Takvâyı Tavsiye Ederim

Abd ibn-i Humeyd, Taberânî, Beyhakî ve İbn-i Asâkir, Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'dan rivayet etmişler. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ فَإِنَّهُ زَيْنٌ لِأَمْرِكَ كُلِّهِ
عَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّهُ
ذِكْرُكَ فِي السَّمَاءِ وَنُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ عَلَيْكَ
بِطُولِ الصَّمْتِ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّهُ مُطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ
عَنْكَ وَعَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ
الصَّحِيحِ فَإِنَّهُ يُمِيتُ الْقَلْبَ وَيَذْهَبُ بِنُورِ
الْوَجْهِ عَلَيْكَ بِالْجِهَادِ فَإِنَّهُ رَهْبَانِيَّةٌ أُمَّتِي
أَحَبُّ الْمَسَاكِينِ وَجَالِسُهُمْ أَنْظَرُ إِلَى مَنْ
تَحْتِكَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ فَوْقَكَ فَإِنَّهُ أَجْدَرُ

أَنْ لَا تَزُدْرِي نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكَ صِلْ قَرَابَتَكَ
 وَإِنْ قَطَعُوكَ قُلِ الْحَقُّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا لَا تَخَفْ
 فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَأَيُّمٍ لِيَحْجُزَكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ
 مِنْ نَفْسِكَ وَلَا تَجِدُ عَلَيْهِمْ فِيمَا تَأْتِي وَكَفَى
 بِالْمَرْءِ عَيْبًا أَنْ يَكُونَ فِيهِ ثَلَاثَ خِصَالٍ
 أَنْ يَعْرِفَ مِنَ النَّاسِ مَا يَجْهَلُ مِنْ نَفْسِهِ
 وَيَسْتَحْيِي لَهُمْ مِمَّا هُوَ فِيهِ وَيُؤْذِي جَلِيسَهُ يَا
 أَبَاذِرٍّ لَا عَقْلَ كَالْتَّدْبِيرِ وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ
 وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ

(عبد ابن حميد، طب. هب. كر. عن أبي ذر)

RE. 157/4 (*Ûsîke bi-takva'llâhi, feinnehû zeynün li-emrike küllihî; aleyke bi-tilâveti'l-kur'âni ve zikri'llâhi, feinnehû zikrün leke fi's-semâi, ve nurun leke fi'l-ardi;*

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.157, no:1651; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.IV, s.392, no:7113; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXIII, s.278; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.31, no:4068; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.168; Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.910, no:43572; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.261, no:9569.

Aleyke bi-tûli's-samti illâ min hayrin, feinnehû mutradetün li'ş-şeytâni anke, ve avnün leke alâ emri dînike; iyyâke ve kesretü'd-dahike, feinnehû yümîtü'l-kalbe, ve yezhebü binûri'l-vechi;

Aleyke bi'l-cihâdi, feinnehû rehbâniyyeti ümmetî; ehabbül-mesâkîni ve câlishüm; ünzur ilâ men tahteke, ve lâ tenzur ilâ men fevkake; feinnehû ecderu en lâ tezderî ni'meta'llâhi aleyke;

Sıl karâbeteke ve in kataûke; kuli'l-hakka ve in kâne mirren; lâ tehaf fi'llâhi levmete lâim; leyahcüzke ani'n-nâsi, mâ ta'lemü min nefsike; ve lâ tecidü aleyhim fîmâ te'tî;

Ve kefâ bi'l-mer'i Ayben en yekûne fîhî selâse hısâlin: En ya'rife mine'n-nâsi mâ yechelü min nefsihî, ve yestahyi lehüm mimmâ hüve fîhî ve yü'zî celîsehû;

Yâ ebâ zer, lâ akle ke't-tedbîr, ve lâ veraa ke'l-keffi, ve lâ hasebe kehüsni'l-hulûkı.)

Buyuruyor ki:

أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ فَإِنَّهُ زِينٌ لِأَمْرِكَ كُلِّهِ

(Ûsîke bi-takva'llâhi) “Sana Allah’tan korkmanı tavsiye ederim; (feinnehû zeynün li-emrike küllihî) çünkü o korku, bütün işlerinin zinetidir.”

Bu takvâ kimde olursa; kim Allah’tan korkar emirlerine imtisal eder, yasaklarından kaçınırsa, o onun bütün işleri için bir ziynettir.

İnsanın hem dünyada hem ahirette bir sürü işleri var. Bu işlerindeki muvaffakiyet onun takvâsına bağlıdır. Takvâsı ne derece yüksekse, o adamın dünya ve âhîret işleri o nisbette güzel olur.

b. Sana Kur'an Okumanı Tavsiye Ederim

وَعَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّهُ ذِكْرٌ
لَكَ فِي السَّمَاءِ وَنُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ

(*Ve aleyke bi-tilâveti'l-kur'âni ve zikri'llâhi*)
“Bununla beraber, sana Kur'an okumanı ve Allah'ı zikretmeni tavsiye ederim. (*Feinnehû zikrûn leke fi's-semâi*) Çünkü o, senin semada anılmana sebeptir; (*ve nûrun leke fi'l-ardı*) yeryüzünde ise senin için nurdur.”

Kur'ân-ı Azîmü's-şân'ı okumasını öğren!
Öğrendikten sonra da onu okumaya devam et!

Bunu söylerken aklıma geldi: Geçen akşam bir evde bulunuyoruz, evden birisi rahmetlik olmuş. Bir hatim okunsun istediler. Aramızda üç beş de hafız var. Eğer bu hafızlar olmasaydı biz bu Kur'an hatimleri yapamazdık. Çünkü biz bir cüz Kur'an okuyuncaya kadar saatler geçiyor. Bu çok saatler insanı tabii yorar ve bıktırır. Hızlı okuyamayınca, “Haydi bir hatim varmış, bu akşam gidelim de filan yerde okuyalım.” dedin miydi, gelmez bir daha... Bir kere geldi miydi bir daha gelmez, çünkü zor gelir.

Onun için, Kur'an'ı okumaya çok devam edin!

Şu var ki Kur'an'ı hafız olmayınca insan kolay okuyamaz. Kur'an'ı en güzel okuyanlar hafızlardır. Okumak, çok okumak suretiyle kendisi mûmârese yapmış hafız gibi okuyor, onlar da ayrı... Fakat böyle haftadan haftaya, aydan aya okunan Kur'an'larla Kur'an hatmi çok zor olur ve insana yorgunluk verir,

Onun Kur'ân-ı Azîmü's-şân'ın tilavetini güzel yapabilmek için onu gençlik yaşında okumaya başlamak lazım! Yaşlandıktan sonra kolay olmaz. Her şey gençlikte olduğu gibi, onu da genç yaşında öğrenmek lazım. Bugün nasıl ki yeni yazıları siz süratle okuyabiliyorsunuz, biz okuyamıyoruz süratle...

Sebebi? Bizim devrimiz geçmiş, gençlik devrinde olsa kolay okunur. İşte biz bugün ne kadar zorlasak, bir genç gibi okuyamıyoruz. Biliyoruz ki bu harf bu harftir bu da budur, fakat şöyle onun okuduğu gibi süratle okumak imkânını bulamıyoruz. Çünkü vaktinde alışmamışız.

Tabii size de böyledir. Kur'an okumasına siz de böyle geç yaşlarınızda başlarsanız zor olur. Erken yaşlarınızda başlarsanız bu bir kere sizin gönlüne mâl olur, su gibi gözünüzün önünden akar gider. Onun için, Kur'ân-ı Azîmü's-şân'ın okumasına çok gayret edelim.

Şurada karşımızda Kur'an kursu var da, o Kur'an kursunda bir kız çocuğu hafız olmuş. Hafız olduktan sonra orada güzel bir şiir okumuş. Bir tanesi de bana göndermiş. Çok uzun da ben hepsini okumayacağım, yalnız şurada diyor ki...

Kız çocuğu okurken, tatlı sesiyle herkesi de ağlatmış.

Hafız olan kız hafızlık merasiminde okuyor bunu:

*Rabbimizin sözüdür,
Dinimizin özüdür.
Verdi ondan ilk haber
Adı güzel Peygamber
Her kapıyı açan bu
Bize rahmet saçan bu
Etmiştir buna iman
Milyonlarca Müslüman.*

Onun için Kur'ân-ı Azîmü'ş-şân'ı, hele çocuklarınıza küçük yaşta okumasını öğretiniz. Bak şimdi Kur'an kursları açıldı, her tarafta maşallah bol bol var, bunlardan istifade etmeli. Yaz günlerinde üç ay hiç olmazsa, çocuk Kur'an kursuna güzelce devam etse Kur'an'ı söker, sökmüşse ilerletir.

Onun için fazla söze lüzum görmeyeceğim, muhakkak siz Kur'ân-ı Azîmü'ş-şân'ı öğrenin, çocuklarınıza da öğretin. Kur'ân-ı Azîmü'ş-şân'ı 60 yaşından sonra da öğrenen var, fakat 60 yaşından sonra öğrenen insanın öğrenmesi, bizim bundan sonra öğrendiğimiz dile benzer. Onun için ilk yaşlarınızda, gençlik yaşlarınızda öğrenmenizi herhalde rica edeceğim, Peygamberimizin tavsiyesidir. Bunu öğrenmek için gecelerinizden hiç olmazsa yarım saat feda edin!

Geceleri çok oturuyoruz, muhabbet ediyoruz. Baksak, defter-i âmâlimize sevap yazılacak bir şey yoktur o saatlerde. Hiç olmazsa konuşmamızdan yarım saat eksik yapalım, o yarım saati –bir saat ayırırsak daha iyi– Kur’an’ımıza ayıralım! Emin olunuz üç ayda güzel okuruz, üç ay sürmez bile... Yalnız üç ay devam edelim şöyle güzel okumaya, bakarsınız ki üç ay sonra hafız gibi okumaya başlar insan.

Fakat Efendimiz SAS bununla beraber; (ve *aleyke bi-tilâveti’l- kur’âni ve zikri’llâhi*) “Hem Kur’an oku, hem de Allah-u Teâlâ’nın zikrine de devam et!” diyor.

Kur’an zaten kendi bir zikirdir. Bir insan Kur’an okumakla zikri yapmış olur. Fakat Efendimiz bir de (ve *zikri’llâhi*) diyerek ayrıca bir tavsiyede daha bulunmuş. Çünkü Kur’ân-ı Azîmüşşân Arap diliyledir. Arap diliyle olduğu için, biz onun mânası anlayamayız. Ne kadar Türkçe meali yazılmışsa da kenarlarına, onun mânasına vâkıf olamayız. Onun için okumamız bir sevaptan ibaret olur, okudukça sevap alırız başka. Fakat lazım olan fevâidi temin edemeyiz. Onun için, kıraat-i Kur’an ulemaya mahsustur demişlerdir.

Ulema Kur’an okudukça tenevvür eder, feyiz alır, ilmi artar, bilgisi artar, etrafındakilerin de istifadesi fazla olur. Fakat bizim gibiler için yalnız sevap olur.

Bir de “Allah-u Teâlâ’nın zikrine devam edin!” diyor ki, zikrullahtaki fevâid ayrıdır.

Bugün Prof. Mehmed [Ali] Aynî beyin Hacı Bayram-ı Velî hakkında yazdığı eserden bir parça okuyordum. O zât birçok Avrupa mütefekkirlerinin, feylesoflarının fikirlerini de bir izah sadedinde oraya toplamış. O kâfirler bile şöyle bir hülasaya varmışlar, demişler ki:

“İnsan vücut itibariyle şu maddiyâttandır. Bu topraktan olan bu vücut, netice itibariyle yine toprağa iade olunacaktır. Bununla beraber bu vücuda hariçten gelen bir kuvvet vardır. Eğer o hariçten gelen kuvvet bu vücutta olmasa, bu vücut kuru bir kalıptan ibaret olur, bir işe yaramaz. Ancak bu vücudun hareketi o kuvvet sayesinde. İnsan da bütün mahlûkâtın en mükemmelidir.” diyor. O gavurların tabirine göre.

İnsan bütün mahlûkatın en sonuncusu ve en mükemmeli olarak gelmiştir. En mükemmeli olarak geldiği için, dünya ve âhiretin hülasası gibidir diyor. İnsan yalnız kuru bir mahluk değil. Öyle, yesin içsin yaşasın, insanlar birbirini öldürsün, kavga kıyamet kopsun, toplar yapsınlar, bombalar yapsınlar... Onun için yaratılmış bir mahlûk değil. İnsanda başka bir kabiliyet var, başka bir his var.

Bunun için bu vücudu işte bu yerden çıkan mahsullerle besleriz, ekmek yemek ve saire. Buradan hasıl olmuşuz, buranın mahsulü bu vücudu besler. Hariçten gelen ise, buna biz ruh diyoruz, o onu diyemiyor da hariçten gelen kuvvet diyor. Hariçten gelen kuvvet ruh kuvvetidir. O ruh kuvveti de ruhaniyet

âleminin ibadetleriyle gıdalanır. Bunun gıdası, vücudun gıdası ekmek ruhun gıdası zikrullahtır. Namazı, orucu, Kur'an'ı ve çeşitli zikirleri o ruhun gıdasıdır. Ruh ne kadar çok beslenirse, o kadar çok tefeyyüz eder ve insanı kemale ulaştırmaya vesile olur.

O zâtın sözlerinden birisi yine, diyor ki:

“İnsan tefekkür için yaratılmıştır. İnsanda da bir müfekkire, düşünecek kafası var, düşünce yeri var. İnsan bu düşüncenin sayesinde insan olur. İnsanlarda bu düşünce muattal olursa, işte diğer hayvanlardan farkı olmaz. Düşüncesinin sebebiyle diğer hayvanlardan, mahlûklardan ayrılmıştır. Eğer o düşünce ortadan kayboldu mu, bütün kuvveti maddiyata verdi mi, ‘Yiyeyim, içeyim, yaşayayım!’ dedi mi, o müfekkire kuvveti ölür, Bütün icatlar da bu müfekkireden doğmuştur. Bugün ne kadar icatlar görüyorsan, o düşüncenin altında doğmuştur.” diyor.

Onun için Peygamber SAS Efendimiz:²

تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ

(*Tefekkürü sâatin hayrun min ibâdeti seneh*)
“Bir anlık bir tefekkür bir senelik nafile ibadetten hayırlıdır.” diyor.

Niçin? Onu gâvur daha yeni öğrenmiş ama, bizim Peygamberimiz 1300 sene evvel, “Çok düşünün!” diyerekten bize haber veriyor.

---

² *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.369, no:1004.

Şimdi oradan göklere geçmiş: “Zavallı, senin göklerde ne işin var? Gökler sana çok uzak. Göklerle uğraşacağına sana en yakın sensin, sen kendinle uğraş ve kendini bir tahlil yap bakalım, nasıl bir mahlûksun? Bu vücut makinelerin nasıl işliyor? Bu makinelerin işlemesindeki icadı nasıl olmuş da birbirine böyle güzelce rabtolunmuş?

Onun arkasından geçmiş şuura: “Şuurun altında, *tahte’ş-şuur* (şuur altı) dediğimiz bir şey var. Sizin şuurunuza gelenler oradan, o tahte’ş-şuurdan verilir de ondan sonra şuurunuz işlemeye başlar. O tahte’ş-şuur nereden geliyor size, bir düşünün bakalım?” diyor.

Kendini düşünürsen kendini bilirsin, kendini bilince mâbudunu bilmeye mecbur kalırsın. Çünkü seni mâbudundan başka kimse yapamaz. Bir kuru kalıptan ibaret değilsin. Bu kuru kalıptan ibaret olmadığın için, sen de çok büyüklükler var. Sen dünyaya sığmayan bir insansın. Sen dünyaya sığmayan bir insan olduğun için, kendini bedavaya, on paralık ekmeği yemeye satma!

Onun için iki cihan serveri, “Sana zikrullahı, Allah’ı anmanı tavsiye ederim!” buyurmuş. Çünkü o seni yaşatan kuvvet, Allah’ın zikriyle kuvvet bulur. Nasıl ki bu vücut ekmekle yemekle kuvvet buluyor, o ruh da Allah-u Teâlâ’nın zikriyle kuvvet bulur. O kuvvet bulunca, insan iradesine hakim olur.

İnsan iradesiyle insan olur. İradesine hayra sarf eder [veya] edemez. Hayra sarf eden. iradesi kuvvetli bir adamdır.

Mesela, bir adama dersin ki:

“–İçki fenadır yahu, içme bunu. Hatta sigara çok fena işte bak birçok mazarratları da var.”

“–Ben de biliyorum birader, çok zararlı. Geceleri uyutmuyor beni, öksürtüyor, işte balgamı şöyle yapıyor, içki daha fenalıklar yapıyor filan. Biliyorum ama ne yapayım ki kurtaramıyorum kendimi!” der.

Neden? İradesi zayıf, iradesinin esiri. Nefsinin elinden kendini daha kurtaramamış. İradesine hakim olsa, “Hakikaten yahu, bunu başkasının söylemesine lüzum yok. Ben anlıyorum ki bu zararlı bir şeydir, hem sıhhatime hem de malıma zararlı... Binâen aleyh, bunu içmek akıllı adamın işi değil.” der, derhal terk eder. Terk edemiyorsa iradesine hakim bir adam değildir, iradesine hakim olamayan başkasının esiridir çünkü iradesine hakim değil. Demek onu idare eden başka bir idareciye mahkum oluyor demektir.

İşte bu mahkumiyetten, nefsin hakimiyetinden insanın kendisini kurtarması gerekir. Nefis hakim olduğu için kendisine sözünü geçiremiyor. Ne zaman ki ruhu hakim olsa, o zaman nefis esir olacak.

İşte bu nefsin mahkûmiyetinden insanı kurtarmak için iki şey var: Kur’ân-ı Azîmü’ş-şân’a sıkı sarılıp onu daima okumak, ikincisi

de Allah-u Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'nin zikrini dilinden bırakmamak. Hiç olmazsa Allah Allah diye günde bin tane söyler insan. Allah'ın 99 tane ismi var, hangisiyle olsa hepsi birdir, fakat Allah ismi hepsini içerisinde câmidir, toplu bir isimdir.

Onun için yalnız *Lâ ilâhe illa'llah*'ın da hûlasasıdır *Allah*. *Lâ ilâhe illa'llah* demek yine *Allah* demek.

Niçin *Lâ ilâhe illa'llah* deriz?

Çünkü Allah-u Teâlâ halik-ı kâinattır. Şu varlıklar, ne görüyorsak, kendimiz de dahil hepsinin hâlikı Allah'tır. (*Lâ mâbude illa'llah*) "Ondan başka mâbud yoktur." Çünkü, (*Lâ hâlîka illa'llah*) "Başka yaratıcı yok ancak Allah vardır."

Biz de yoğuz. Niçin?

Hani, bizden evvel geçen insanları bul bakalım? Gittiler.. E tabiatıyla biz de gideceğiz. Giden bir şeyin var olduğu söyleyemeyiz. Madem ki durmuyor, su daima akıyor gidiyor, ona var denmez. Binâen aleyh zikrullah insanın iradesinin kuvvetlenmesine ve nefsin esaretinden kendisini kurtarmasına en birinci vasıtaadır. Cenâb-ı Peygamber bunu tavsiye ediyor bize: "Allahu Teâlâ'nın zikrine devam edin!" buyuruyor.

(*Feinnehû zikrun leke fi's-semâi*) "Bu, Allah-u Teâlâ'yı gerek Kur'an okumak, gerek ibadetleri yapmak, gerek zikrullah yapmak suretiyle bir insanın anması, gökte de yerde de senin onun

bir nurdur. Gökte isminin anılmasına sebeptir. “Filana bak!” diyerekten gökte seni de anarlar. Yani nuru o kadar göklerdeki meleklerle kadar varır.

Bu zikrin envai çok da... Mesela bir müslümanın bir müslümanı sevmesi de zikirdir. Zikir yalnız Allah [demek] değildir. Müslümanların birbirlerini sevmesi ve birbirlerinin yardımlarına koşup ellerinden tutması o da bir zikirdir. Hem de zikirlerin en efdalidir ha. Müslümanların birbirlerine kaynaşmaları zikrin en efdalidir. Neden?

Bak şimdi, bir adam böyle melekler arasında şan almış. Çok sevap alıyor defterine ve methiyesi göklerde yayılıyor, o adamın zikri böyle semâda anılıyor. Anılınca melekler demişler ki:

“—Ya Rabbi! Müsaade et de gidelim şu adamı bir görelim, nasıl adam bu? Bu kadar çok sevabı nasıl alıyor bu adam?”

“—Eh gidin.” demiş Cenâb-ı Hak.

Adam kılığına girmiş melek. Şimdi adam kılığına girince bak, Cenâb-ı Hak bizi öyle yaratmış ki, bizde meleklik sıfatı da var. Meleklik sıfatı da var, eğer insan olabilirsek biz istediğimiz kılığa da girebiliriz. Eğer insanlık kudretine hâkim olsak, o irademize hakim olsak, bu meleğin insan kılığına girip de durduğu gibi biz de meleklik sıfatında dururuz, hiç kimse bizi burada görmez. Burada otururuz kimse bizi görmez. Sesini işitirsin kendini göremezsın, melekliyet sıfatına çevriliverir insan.

E bu kuvveti Allah şeytana veriyor, meleğe veriyor da insana vermez mi? Elbette insanda da var ama insan olmak şartıyla. Paranın kulu değil Allah'ın kulu olmak şartıyla.

Gelmiş melek, o adamın geçeceği yolun üzerine durmuş, adam geçerken, selâm vermiş:

“—Selâmün aleyküm!”

“—Aleyküm selâm!”

“—Amca nereye gidiyorsun?”

“—Şurada köyde bir arkadaşım var, onu ziyarete gidiyorum.”

“—Paran bitti de para istemeye mi gidiyorsun?”

“—Hayır...”

“—Öküzün öldü de öküz aramaya mı gidiyorsun?”

“—Hayır...”

“—Bir isteğin bir hacetin mi var? Buğdayın bitti de tohum almaya mı gidiyorsun?”

“—Hayır hayır, ben onu seviyorum. O bazan bize gelir, ben de ona gidiyorum. Sevdiğimden dolayı, bugün ziyaret sırası benim de onun için gidiyorum.” demiş.

Bunun üzerine melek;

“—Allah sana mübarek etsin bu ziyaretini!” demiş.

Yani ziyaret, kardeş ziyaretleri ve kardeşlerin birbirine tam mânâsıyla merbutiyetinin sevabı her şeyden üstün...

Onun için müslüman kardeşini feda etme on paraya! Bu nimeti Allah bize vermiş;

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

(حجرات: ۱۰)

(*Inneme'l-mü'minûne ihvetün*) demek, “Mü'minler sadece ve sadece, yalnızca kardeşlerdir, kardeştir.” (Hucurat, 49/10) demiş, bizi Allah kardeş etmiş.

Ana-baba kardeşliği on para onun yanında... Ana-baba kardeşi miraslarda birbiriyle kavga ederler, “Sen çok aldın, bana az düştü.” diyerek birbirleriyle küsüşürler. Ama müslüman kardeşi öyle değil. Hilkatinde var o kardeşlik... Onun için bakarsın, ölünceye kadar birbirlerine canla başla bağlıdırlar. Onun nûmuneleri ilk müslümanların arasında çok güzel idi. Allah o kardeşliği bize de ihsan buyursun...

Onun için, benim en çok müteessir olduğum bir nokta, tabii hepimizin bir yaşı var. Bu kadar seneden beri yaşıyoruz, kitaplar okuyoruz, hocaefendilerden dinliyoruz fakat şu var ki, ne derler:

“—Cemaat ne kadar çok olursa olsun, imam bildiğini okur.” derler.

İmam ne kadar, hoca ne kadar çok söylerse söylesin herkes bildiğinden de vazgeçmiyor. Bildiği, kafasına koyduğu bir şey var, bu kafasına koyduğunu katiyen terk edemiyor. Ölür o kafasından çıkmaz onun... Bu fena bir şey işte. Bu nefse mahkûmiyetin neticesidir.

Nefse mahkûmiyet, –Allah esirgeye– insanı bir de bakarsın ki düşmanlara da esir eder.

Niçin? Sen benden ayrılırsan ben senden ayrılırsam, tefrika insanları mahveder. Onun için Hz. Allah:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

(آل عمران: ۱۰۳)

(*Va'tesimû bi-habli'llâhi cemîan ve lâ teferrakû*) “Toptan Allah’ın ipine sımsıkı sarılın, ayrılmayın!” (Âl-i İmran, 3/103) buyuruyor.

“–Toptan yapışın!” diyor. Ben yapışmışım kıymeti yok, sen yapışmışsın kıymeti yok, hepimiz sarılırsak o Allah’ın kitabına, o zaman biz mümtaz bir mahlûk oluruz. Nasıl ki Efendimizin zamanındaki müslümanlar dünyaya ferman okudular, biz de öyle oluruz. Ayrıldıkça hiçbir şeye yaramaz.

İnsan nümunesi, kadınların ayağına giydiği bir çorap var, incecik bir iplikten yapılıyor, çocuk tutsa koparır. Fakat o bir araya geldiği vakit de pehlivan bile koparamaz onu, en kolay budur. Müslümanız, günahkârız, söyleyiz böyleyiz ama hep bir arada olduk muydu sağlam oluruz, birbirimizi takviye ederiz. Denizler de öyle olmuyor mu?

Ha, onun için, (*Ve nûrun leke fi'l-ardı*) “Yeryüzünde de insanın nuru olur.”

عَلَيْكَ بِطُولِ الصَّمْتِ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّهُ
مُطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ عَنْكَ وَعَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ
دِينِكَ إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الضَّحِكِ فَإِنَّهُ يُمِيتُ
الْقَلْبَ وَيَذْهَبُ بِنُورِ الْوَجْهِ

(*Aleyke bi-tùli's-samti*) “Sana uzun süre susmayı tavsiye ederim.”

Sükût da çok sevap kazandırır. Çok laf insanın cevherini söndürür. Çok konuşmak abestir, ihtiyaç kadar konuşursan kâfidir. Bir şeyi mütemadiyen tekrarlaya tekrarlaya söylemek hatalı bir iştir. Hem ömrünü tüketirsin, hem nefesini tüketirsin. Ömür ve nefes insana sayıyla verilmiş. Onun için onları zayi etme! Allah bu dili sana Kur'an okusun, zikrullah yapsın diye vermiş, yoksa bu boş sözlerle vaktini geçirsin diye vermemiş.

Onun için Efendimiz:

“—Sana uzun süre susmayı tavsiye ederim, (*illâ min hayrin*) ancak hayırlı bir şey olursa; nasihat gibi, bir teşvik gibi, ne âlâ... (*Feinnehû matradatün li'ş-şeytâni anke*) Çünkü bu sükût, şeytanı senden uzaklaştırır. (*Ve avnün leke alâ emri dînike*) Ve din işinde sana yardımcı olur.”

Çok söz adamın ne mal olduğunu meydana koyar. Hele bir mecliste konuşmaya başladı mı insan bu insana herkes bir numara verir. Nesine göre?

Onun konuşmasına göre insanlar ona, “Bu bu kadar cık bir adamdır.” diye bir numara verir. Çünkü kimseye meydan vermiyor hep ben konuşayım diyor. Sanki ondan başka bir adam yok dünyada! Bu iyi değil. Halbuki, “Az söyle, çok dinle!” derler.

c. Sakın Çok Gülme!

(Iyyâke ve kesrete'd-dıhki) “Sakın çok gülme!”

Bazı meclisler vardır insanı mütemadiyen güldürürler, gülecek şeyler söylerler. Bunlar abes şeylerdir, müslümanın bu gibi şeylere iltifat etmesi de abestir.

Şimdi bak bu akşam Berat gecesidir. Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin coştığı bir gece... Bizi Allah-u Teâlâ çok seviyor. Çok sevdiği için bize dünyada da âhirette de çeşitli nimetler vermiş. Bu çeşitli nimetlerini böyle gülmelerle zayi etmek hiç iyi şey değil. Çünkü bak;

(Feinnehû yumîtü'l-kalbi) “Çünkü çok gülmek kalbin ölümüne sebep olur.” diyor.

Kalp nedir? Kalp, bu bizi gezdiren, oynatan, nefes aldırın kalp değil, bu kalbe de hariçten tesir eden bir gönül var, o gönlün ölümüne sebep olur.

Bu gönül öldü müydü bu vücudun hiç kıymeti yok, isterse bin sene yaşasın! Gönlü ölen insanın vücudu bin sene yaşasa on para etmez. Gönlü öldükten sonra çifittan farkı yoktur. Onun için o gönlü öldürmemek için Allah'ın emirlerine imtisal, yasaklarından ictinap ve böyle zevk ü sefâya aldanmamak lâzım!

(*Ve yüzhibü bi-nûri'l-vechi*) “Yüzdeki nuru da giderir.”

Gülmeler yüzün nurunu giderir. Allah-u Teâlâ imanlı insanlara bir nur vermiştir. Simsiyah adam da olsa yüzünde bir parlaklık vardır. Sudanlılar var, yüzleri siyah fakat yüzlerinde parlayan nur var.

Nurun çeşidi var; yeşili var, sarısı var, kırmızısı var, siyahı var, çeşitli nur var. E o siyah da bir nurdur yani, onun vücuduna bakarsın ama içinde onun bir ayna vardır ki...

Bu gülmeler, yâni şehvete ittibâlar, Allahu Teâlâ'nın insana verdiği bu güzel nuru da giderir.

d. Sana Cihadı Tavsiye Ederim

عَلَيْكَ بِالْجِهَادِ فَإِنَّهُ رَهْبَانِيَّةٌ أُمَّتِي

(*Aleyke bi'l-cihâdi, feinnehû rahbâniyetü ümmetî*) “Aynı zamanda cihadı da mülâzemet eyle.”

Çünkü ben cihad peygamberiyim, cihad ile emrolundum. Benim ümmetimin de ölünceye kadar cihad ile meşgul olması lâzımdır.

Bu okuduğum kitapta da yine o gâvurlar, isimlerini bilemeyeceğim zaptedemem tabii, bunlar da diyorlar ki:

“–Dünyada harpsizlik atâlettir. Dünya harple yaşar. Harp insanları ilerlemeye sevk eder.” diyorlar.

Şimdi meselâ bu tayyareler, tanklar ve çeşitli icatlar; harpler olmasaydı bunların hiç birisi olmazdı. Hep harp olduğu için karşısındakine göre öteki çalışıyor, beriki çalışıyor; ta aya gidinceye kadar herifler uğraştılar meselâ... Bunları yaptıran hep harplerdir. İnsanlarda birbirine üstünlük hırsı var. Bu üstünlüğünü becerebilmek için elinden geleni yapıyor, kafasını yoruyor, çalışıyor, bir şeyler buluyor.

Binâen aleyh o adamın sözü, diyor ki:

“—Harp hayattır.”

Bakın şöyle bir şey de diyor:

“—Hayatta soğuk ve sıcak denilen şey yoktur.”

“—Ya nedir?”

O ihtizâzâttan ileri gelir. O anlık ihtizâz, çarpışmalar, koşuşmalar, yani hareketten ibaret. Hayat hareketten ibaret... O ihtizazlar saniyede kaç milyar, milyar değil trilyon demiş, kaç milyon trilyon... Böyle saniyede ışık gelir böyle o ihtizâzlar... Bu ihtizâzların altında ya sıcak ya soğuk doğar diyor. Çok gelirse demek sıcak oluyor, az gelirse soğuk oluyor nasılsa. Onun itikadı. Onun için Efendimiz; (*Aleyke bi'l-cihâdi.*) “Sen de cihada devam et.” buyuruyor.

Bu cihadın da bitmeyecek kadar çeşidi var.

Bir gün bir adam Efendimizin de bulunduğu bir cemaatin önünden geçiyordu; gayet vücutlu, pehlivan bir adam.

Sahabe-i kirâm:

“—Ah bu kuvvetiyle şöyle bir muharebe meydanına çıksa, orada çok gâvuru keser bu adam. Korkutur, vücudu korkutuyor. Büyük, kuvvetli...” dediler.

Efendimiz dedi ki:

“—Doğru söylüyorsunuz da, bunun anasına babasına olan hizmeti de cihaddır.” dedi.

Anasına babasına olan hizmeti, o da cihaddır. Onları aç bırakıp da cepheye gitmekle olmuyor iş, onlara da bakmak lazım! Onlara da bakıyorsa, yine bu adam o cihadın sevabını alıyor demektir.

Onun için cihad, her çeşidiyle doğuştan itibaren insanda başlar. Oku, okut... Zaten dünyada hayat iki kısımdan ibaret: Birisi okuyucu, birisi de okutucu. “Ondan gayrısında hayır yok.” denmiş. Okuyucu ve okutucu. Ondan gayrısında hayır yok denmiş, istersen okuyucu ol, istersen okutucu ol. Bundan gayrısıyla meşgul olursan, boş şeyle meşgul oluyorsun demektir. Ömrüne yazık olur. Cihad onlardan bir parça...

(*Feinnehû rehbâniyyetü ümmetî*) “Benim ümmetimin ruhbanlığı cihaddır.”

Eski insanlar, hıristiyan alimleri, papazlar mesela, insanlardan uzaklaşır, dağlara çekilir mağaralara girerler — onlara manastır filan diyorlar, çeşitli adları var— orada onların yiyeceği içeceği temin olunur, buralarda kapanırlar ömürlerini orada geçirirler, beşeriyet içerisine, cemaat içerisine karışmazlardı.

Bu bir âdet olmuş, böyle insanlar sıkıldı mı her birisi bir tarafa gidiyor. Onun üzerine Efendimiz diyor ki:

“—Bizim dinimizde böyle şey yok. Bizim dinimizde rehâniyyet cihaddır.” diyor.

Onun için müslümanlar çocuklarını doğuştan cihada alıştırmalı. Bizim ninelerimiz çocukları sallarlarken bu cihat şevkiyle beşiklerini sallarlardı, daha çocuğun kulağını küçük yaşlarda cihad ile doldururlarmış ki, ölümden korkmasın çocuk.

El-hamdü lillâh İslâm dininin bu ciheti, gerek müslümanlarda gerek müşriklerde büyük bir nam almıştır. Avrupalılar bile mesela “Türk geliyor!” diye çocuklarını korkutmaya kadar gitmiş. Neden? Aldığımız bu dersten...

Onun için şark ile, garbda Romalılardan tut da dünyanın ta öteki ucuna kadar, şark ile garp arası hep müslümanlarla doludur, müslüman bir ülkedir. Bir baş gelir de bunları bir araya toplarsa, ne Amerika on para eder, ne Rus on para eder.

Sonra en çok maden de bizim memleketlerden çıkar. Bu gazlar, petrol ve saireler hep bizim memleketlerimizden çıkıyor el-hamdü lillâh. Allah'ın büyük lütuflarıdır hepsi.

Onun için Efendimiz diyor ki;

“—Sakın ha, âtıl kalmayın, paralara, dünyaya bel bağlamayın, dünyanın adamı olmayın! Allah'ın iyi kulu olmak çalışın! Canınızı Allah verdi O almayınca kimse alamaz sizden o canı. Onun için Allah'ın dediğini yapmaktan korkma!” diyor.

e. Miskinleri Sev!

أَحَبُّ الْمَسَاكِينِ وَجَالِسِهِمْ

(Ehibbe'l-mesâkîne ve câlishüm) “Miskinleri sev, onlarla beraber düşüp kalk!”

İnsan mâlûm ya gerek bilgi sahibi olsun, gerek servet sahibi olsun, biraz mümtaz oldu muydu, kendisine bir şekil verir, bir mevki verir, fakiri miskini hor görür, onlarla konuşmaya tenezzül etmez, onlarla bir sofrada oturup yemeye tenezzül etmez, nefsi kabarıktır, onları hatta evinde görmek bile istemez. Değil ki onların evine gidecek de onlara misafir olacak!

Onun için Efendimiz diyor ki:

“—Bu nefislerinizi kırmak için Allah-u Teâlâ'nın bu mahlûklarına da şefkat ederek bunların arasına girin; Allah'ın size verdiği nimetlerinin şükrünü artırabilirsiniz.”

Dersin ki:

“—Yâ Rabbi! Bizi de böyle bir miskin yapaydın ne yapardık? Evi yok, bit pire içerisinde, üstü başı berbat bir şekilde...”

Niçin? Aklı mı zayıf, iradesi mi zayıf, nesi zayıfsa zayıf. Kendisini cemiyet içerisinde bir mevkiye çıkaramamış ama onun elinde değil. Sen deme ki:

“—O da çalışaydı.”

Haydi git de şimdi tımarhanede bu hastalara de ki:

“—Siz ne duruyorsunuz burada? Çıkın be, siz de çalışın bakalım! Ekmek parasını siz de kazanın, sizi biz mi besleyeceğiz burada?” desen, sana da deli derler.

Niçin? Allah vermemiş ona o kuvveti, ona biz bakmak mecburiyetindeyiz. Bizi de o mevkiye düşüreydi ne yapardık, elimizden ne gelirdi? Kim kordu akıl bize?

Allah affetsin kusurlarımızı da onlardan ibret almak, ders almak nasib eylesin...

Nefsimizi de yenmek için Efendimiz SAS:

“—Onları sev ve onlarla otur!” diyor.

أَنْظُرْ إِلَى مَنْ تَحْتَكَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ فَوْقَكَ

فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرِيَ نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكَ

(Ünzur ilâ men tahteke) “Senden aşağıda olana bak! (Ve lâ tenzur ilâ men fevkake) Senden mevkice yüksek olana bakma! (Feinnehû ecderu en lâ tezderiye ni'meta'llâhi aleyke) Çünkü, Allah'ın sana verdiği nimetleri küçümsememen için bu hal daha uygundur.”

Bir de insanlarda tabii mevki var işte, aşağıdan yukarıya doğru insanlar yükseliyor. Yukarısı da var, aşağısı da var. Sen yukarısına bakarsan, “Benden daha üstünü var. Ben de onun gibi olayım!” dersen, bugün ekmek parasını kazanamayan da var, bir de ona bak!

Eğer yukarısına bakarsan, Allah-u Teâlâ'nın sana verdiği nimetleri hor görürsün. Allah sıhhat vermiş, afiyet vermiş, akıl vermiş, iman

da vermiş; bunlar senin yanında gözüküyor da hep gözün çok zengin olmakta veyahut çok büyük adam olmakta... Onun için aldanırsın diyor. Ondan sonra?

صِلْ قَرَابَتَكَ وَإِنْ قَطَعُوكَ

(Sıl karâbeteke) “Akrebâ u taallukâtını muhakkak surette sıla et, yani ziyaret et.”

Bu iki çeşit olur; bir, yakınındaysa kapısını çalar girersin;

“—Nasılsın kardeşim, bir ihtiyacınız bir zaruretiniz var mı?” dersin, böyle bir ziyaret olur.

Bir de uzakta olur mesela Ankara’da, Erzurum’da. Oraya gidip gelmek mümkün olmaz, ona da mektuplar yazarsın:

“—Bir ihtiyacınız var mı, nasılsınız, afiyette misiniz?” diye sorarsın.

Böyle mektuplarla bu karabet devam ettirilmelidir.

Onun için geçen bir Yugoslavyalı geldi de, memleketimizi gezmeye gelmiş, Arapça da biliyor.

“—Bize mektup yollar mısınız?” dedim, Arapça sözle söyledim. Sonra dedim:

الْمُرَاسَلَةُ نِصْفُ الْمُواصَلَةِ

(El-mürâseletü nısfü’l-muvâsaleh) “Mektuplaşmak, görüşmenin yarısıdır.”

Onu ben hatalı söylemişim, adam tashih ediverdi hemen. Aklım başıma geldi ama ağızımdan da çıkmış oldu. Onun için sözü ağızdan çıkarırken çok düşünmeli. Söylenen söz bir daha tekrar alınmıyor. Memeden süt indikten sonra tekrar memeye nasıl giremezse, ağızdan çıkan söz de, “Ay ay ben söylemedim onu!” desen para etmez. O bir kere yayılır ortalığa. Onun için gayet güzel düşünmeli ve sözü güzel söylemeli!

Akrabâ u taallukâtı da böylece sıla etmeli, mektup da o sılanın yarısıdır. (Ve in kataûke) Onlar sana ne kadar gelmiyorlarsa da... Sana bir meseleden dolayı darılmış gelmiyor gitmiyor, sen yine git. O bana darıldı gelmiyor diye sen de küsme! Sen yine yap vazifeni, onları ziyaret et!

f. Acı da Olsa Hakkı Söyle!

قُلِ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا

(Kuli'l-hakka ve in kâne mürran) “Hakkı, doğruyu söyle, her ne kadar acı olsa da...”

İşte babayiğitlik asıl burada... Oğlun, evladın, komşun, dostun, onlara daima hakkı söyleyeceksin. Hak acı, dinlemiyor. Sen söyle yine, vazifeni yap.

لَا تَخَفْ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَّائِمٍ

(Lâ tehaf fi'llâhi levmete lâim) “Allah yolunda seni kınayanların kınamasından korkma!” Seni ayıplayanlar ayıplasınlar varsın, sana lâzım olan vazife hakkı söylemektir, onu söyle!

لِيَحْجُزَكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ
وَلَا تَجِدُ عَلَيْهِمْ فِيمَا تَأْتِي

(Liyahcüzke ani'n-nâsi, mâ ta'lemü min nefsike) “Kendi nefsin hakkında bildiğin şeyler, insanlardan seni alıkoysun! (Ve lâ tecidü aliyhim fî mâ te'tî) Yaptığın şeylerde onlara üstünlük taslama!”

وَكَفَى بِالْمَرْءِ عَيْبًا أَنْ يَكُونَ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ
أَنْ يَعْرِفَ مِنَ النَّاسِ مَا يَجْهَلُ مِنْ نَفْسِهِ
وَيَسْتَحْيِي لَهُمْ مِمَّا هُوَ فِيهِ وَيُؤْذِي جَلِيسَهُ

(Ve kefâ bi'l-mer'i ayben, en yekûne fîhi selâsü hısâlin: En ya'rife mine'n-nâsi, mâ yechelü min nefsihî, ve yestahyî lehüm mimmâ hüve fîhi, ve yü'zî celîsehû.)

(Ve kefâ bi'l-mer'i ayben, en yekûne fîhi selâsü hısâlin) Bir insanda üç şey bulunursa ayıp olarak kafidir:

1. (En ya'rife mine'n-nâsi, mâ yechelü min nefsihî) “Kendisindeki ayıpları görmeyip, başkasındaki ayıpları görmek.”

Kendisinde görmüyor ayıbı başkasının ayıplarını görüyor, bu bir kere insana ayıp olarak kâfi. Onlara utanmaz diyor, kendisi onu işliyor.

2. (Ve yestahyî lehüm mimmâ hüve fîhi) “Hayâyı müstelzem işleri başkasında görüyor,

halbuki kendisinde de mevcut. Kendisinde görmüyor, başkasındaki hayasızlıklarla ömrünü geçiriyor. Bu da ayıp olarak insana kâfidir.”

3. (Ve yû'zî celîsehû) “Etrafında oturan kimseleri eziyetlen- diriyor, rahatsız ediyor.” Ne şekilde rahatsız ederse etsin!

Mesela geçen birisi, bir ihtiyar hatun kişi geldi, ihtiyar bu tabii. Altındaki kattaki oturan kiracı radyosunu çok açıyormuş, ihtiyar da bundan üzülüyormuş. Gitmiş demiş ki:

“—Kardeşim bunu kendin duyacak kadar aç! Ben ihtiyarım uyuyamıyorum, rahatsızım.”

“—Çok söyleme ihtiyar! Benim keyfim! Ben mutfakta iş göreceğim, bilmem ne edeceğim, onu da dinleyeceğim. Onu açmazsam dinleyemem mutfaktaki işimde. Onun için açmak mecburiyetindeyim.” demiş.

Ama etrafındakiler rahatsız oluyor, umurunda değil. Sadece kendi işine bakıyor, bakmıyor başka bir şeye.

Onun için, her ne şekilde olursa olsun etrafınızdaki insanları incitmemeye, rahatsız etmemeye çalışın!

يَا أَبَا ذَرٍّ لَا عَقْلَ كَالْتَّدْبِيرِ وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ
وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ

(Yâ ebâ zerrin) “Ey Ebû Zer!”

Burada Ebâ Zerr’e karşı Efendimiz tavsiyede bulunuyor:

1. (*Lâ akle ke'd-tedbîri*) “Tedbir gibi akıl yoktur.”

2. (*Ve lâ veraa ke'l-keffi*) “Haramlardan, günahlardan kaçmak kadar da verâ denilen şey olmaz.”

3. (*Ve lâ hasebe kehüsni'l-huluki.*) “Güzel ahlak kadar da haseb denilen şey yoktur.”

Bazı insanlar var ya, meselâ şu filanın hasebi nesebi çok temiz, büyük bir adam. Onun şerefi öyle gider. Ama onun en güzeli, ahlakı güzel olmaklardır. Parası çokmuş, mevkii büyükmüş, o başka, o dünyaya ait. Ama ahlakı güzel olursa, en güzel haseb ondadır demiş.

Allah kusurlarımızı affetsin...

g. Yöneticilerinize İtaat Edin!

Cenâb-ı Peygamber SAS evvelki hadis-i şerif'te Ebû Zerr'e nasihat etti, Ebû Zerr'e idi o nasihatlar, dolayısıyla bize de. Şimdi bugün hepimize birden nasihat ediyor.

Ahmed ibn-i Hanbel, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn-i Cerîr, Hâkim ve Beyhakî, İrbaz ibn-i Sâriye RA'dan rivayet etmişler. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

---

³ Tirmizî, *Sünen*, c.IX, s.287, no:2600; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XII, s.211, no:3991; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.126, no:17184; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.114, no:20125; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.57, no:95; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.179, no:5; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVIII, s.245, no:617; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.254, no:437; İbn-i Esir, *Übdü'l-Gâbe*, c.I, s.764; İbn-i Hibbân, *Sikât*, c.I, s.4; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XL, s.179; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.V, s.473, no:1134; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-EVliyâ*, c.V, s.220; İrbaz ibn-i Sâriye RA'dan.

أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ
أَمَرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشُ
مِنْكُمْ بَعْدِي فَسِيرِي اخْتِلَافًا كَثِيرًا فَعَلَيْكُمْ
بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ
تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ
وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ
مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ وَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ

(حم . د . ت . حسن صحيح ، وابن جرير ، ك . ق . عن العرياض)

RE. 157/5 (*Ûsîküm bi-takva'llàhi, ve's-sem'i ve't-tàati ve in ümira aleyküm abdün habeşiyÿün, feinnehû men yaiş minküm ba'dî, fesejera'htilâfen kesîren, fealeyküm bi-sünnetî ve sünneti'l- hulefâi'l-mehdiyyîne'r-râşidîn, temessekû bihâ, ve addù aleyhâ bi'n-nevâciz; ve iyyâküm ve muhaddesâti'l-umûri, feinne külle muhdesetin bid'atün, ve inne külle bid'atin dalâletün.*)

(*Ûsîküm bi-takva'llàhi*) “Size Allah’tan korkmanızı, (*ve's-sem'i ve't-tàati ve in ümira aleyküm abdün habeşiyÿün*) ve Habeşli bir köle bile üzerinize emir yapılırsa onu dinleyip itaat etmenizi tavsiye ederim.”

Gerek küfür bahsinde, gerek günah bahsinde gerek, gerek mâsivâ bahsinde çok titiz olun! Her hareketinizde Allah'tan korkun!

Söz dinleyin ve daima itaatli olun! Habeşî, siyah bir adam... Burada yok ama diğer bir yerde görmüştüm ki; kulağı kesik, burnu da kesik, yani yüzüne bakılmayan sakat bir adam. O nasılsa seçilmiş, başınıza konmuş; ona itaat edin!

(*Feinnehû men yaiş minküm ba'dî*) “Muhakkak ki, sizden biri benden sonra yaşarsa, (*feseyera'htilâfen kesîren*) çok ihtilaflar görecektir. (*Fealeyküm bi-sünnetî*) İşte o zaman benim sünnetime, (*ve sünneti'l-hulefâi'l-mehdiyyîne'r-râşidîn*) ve hidayet üzere olan ve olgun olan halifelerin sünnetine uyun. (*Temessekû bihâ*) Onlara tutunun! (*Ve addù aleyhâ bi'n-nevâciz*) Hem de can havliyle, azı dişlerinizle ısırır gibi tutunun!”

Nevâciz diye bu dişlerin öğüten kısmı var ya, bu öğüten dişlerin adı imiş ki ve bu keskin dişlerinden murat, nasıl insan tutar da sıkı yapışır, bunlarla bir eti koparmak için yahut bir ekmeği koparmak için dişleriyle bastığı vakitte sıkar da onu koparır. “Bunu nasıl sıkıp tutuyorsanız benim sünnetime de böyle yapışın!” diyor.

Bu kinaye yani. “Benim sünnetime, yemeği yemek için nasıl sarılıyorsanız, ağzınızda onu çiğnemek için nasıl çalışıyorsanız benim sünnetime böyle yapışın!” diyor.

Hulefâ-i Râşidîn, olgun halifeler: Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'dir. Bir de

onlardan sonra, Ömer ibn-i Abdül'azîz denilen bir zâttır.

(*Ve iyyâküm ve muhaddesâti'l-umûri*) “Siz o devrin doğurduğu bütün hadiselerden ve dinde sonradan uydurulanlarından sakının! Çünkü, dinde her uydurma şey bid'attır. Her bid'at dalâlettir.” Her dalâlet de cehennemdedir.

h. Ashabım Hakkında Hayır Konuşun!

Ahmed ibn-i Hanbel, Tirmizî ve Tayâlisi, Hz. Ömer RA'dan rivayet etmişler. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

أَوْصِيَكُمْ بِأَصْحَابِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ
الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَفْشُوا الْكَذِبَ حَتَّى يَحْلِفَ
الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَحْلَفُ وَيَشْهَدَ الشَّاهِدُ وَلَا
يُسْتَشْهَدُ إِلَّا لَا يَخْلُونَ رَجُلًا بِامْرَأَةٍ إِلَّا
كَانَ تَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ
وَإِيَّاكُمْ وَالْفِرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ
وَهُوَ مَعَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ مَنْ أَرَادَ بُحْبُوحَةَ الْجَنَّةِ
فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ وَ
سَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَذَلِكُمْ الْمُؤْمِنُ

(ط . حم . ت . ك . عن عمر)

RE. 158/1 (*Ûsîküm bi-ashâbî, sümme'llezîne yelûnehüm, sümme'llezîne yelûnehüm, sümme yefşü'l-kezibe, hattâ yahlife'r- racülü ve lâ yüstahlef, veyeşhede's-şâhidüve lâ yüsteşhedü; elâ lâ yahlüvenne racülün bi'mreetin, illâ kâne sâlisehüme's-şeytânü; aleyküm bi'l-cemâati ve iyyâküm ve'lfirkate, feinne's-şeytâne mea'l- vâhid, ve hüve mea'l-isneyni eb'adü; men erâde bühbûhate'l- cenneti, felyelzime'l-cemâate; men serrethü hasenetehû, ve sâethü seyyietehû, fezâlikümü'l-mü'minü.*)

(*Ûsîküm bi-ashâbî*) “Ashabımı size tavsiye ederim, onların hakkında münasebetsiz konuşma yapmayın!”

İşte burada yine geliyor ki Hz. Muaviye ile Hz. Ali Efendimiz aralarındaki bahisleri kamçılayarak 1300 sene evvelki hâdiseleri tazeler tazeler önümüze getirir korlar. Bu bir bid'attır ki, affolunmayan bir bid'at. Nene lazım?

---

⁴ Tirmizî, *Sünen*, c.VIII, s.69, no:2091; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.26, no:177; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.197, no:387; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.389, no:9225; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.184, no:1659; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.437, no:4576; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.I, s.130, no:141; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.249, no:404; Tayâlisî, *Müsned/9*, c.I, s.7, no:31; Abdullah ibn-i Mübarek, *Müsned*, c.I, s.247, no:242; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.VIII, s.220, no:3138; *Müsnedü'l-Hâris*, c.II, s.112, no:598; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.75, no:221; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.406, no:9140; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.318, no:3123; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XI, s.202; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.533, no:32488; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.264, no:9575.

Şimdi geçen bana çocuklar şikâyet ediyorlar. Bir mektebin iki tane çocuğu, ikisi de müslüman, ikisi de namaz kılıyor. Mekteplerinde iki grup varmış, iki grubun ikisi de namaz kılıyormuş. Fakat bir grup diğer grubu tekfir ediyormuş.

“—Eğersiz bizim fikirlerimize iştiraketmezseniz, gidin başka yerde kılın namazlarınızı, gelmeyin bizim camimize!” diyorlarmış, bu kadar da şiddet gösteriyorlarmış.

“—Nedir dertleri?” dedim.

Dertleri Muhiddîn-i Arabî Hazretleri’ni tekfir, İmam Gazâlî Hazretleri’ne bilmem ne, Abdulkâdir-i Geylânî Hazretleri’ne hücum...

Yâhu bunlar deli mi olmuşlar? Bu 800-1000 sene evvelki insan, gitmiş bu dünyadan... Sen bugünkü hadiselerle meşgul olsana! Sen bundan bu kadar sene evvel geçen insanla niye meşgul oluyorsun? Sen de hiç akıl yok mu? Şimdi öyle şeylerle uğraşılacak bir zaman mı?

Yine diyorlarmış ki: “Onlar Ay’a gidiyor, biz hâlâ camilerden çıkmıyoruz. Oturuyoruz orada miskin miskin...” diye bize bir taarruz daha yapıyorlarmış.

Evet, Ay’a gidiyor adam ama, çalışıyor da gidiyor. Sen de böyle geçmişlerimizin aleyhinde konuşursan, elbette yerimizde sayarız.

(*Sümme’llezîne yelûnehüm, sümme’llezîne yelûnehüm*) “Size onlardan sonra gelen *tabiîn* hakkında ve onların ardından gelen *tebe-i tabiîn* hakkında da hayır söylemenizi tavsiye ederim.”

(*Sümme yefşü'l-kezibe*) “Bu üç devir geçtikten sonra yalan yayılır.” Bu üç devirde yalan yok ortada, yalanı kimse bilmiyor. Yani 300 sene kimse yalan bilmiyor. Ondan sonra yalanlar meydana çıkıyor, insanları kandırmak için bir şeyler söyleniyor. Ondan sonra yalan yaygınlaşıyor.

(*Hattâ yahlife'r-raculü ve lâ yüstahlefü*) “Öyle ki, adam kendinden yemin istenmeden yemin eder.” Yahu biz senden yemin etmeni istemedik ki!

Mesela şimdi çarşıda pazarda bağıırır, patlıcan, biber, domates...

“—Arkadaş bunu beş kuruşa vermez misin?”

“—Yahu, vallahi de ve billahi de ben bunu beş kuruşa aldım!”

Canım ben senden yemin istemiyorum ki, olmaz dersin biter. Ne ediyorsun bu yemini? Ama yemin artık kandırmaya bir alet olmuş.

(*Ve yeşhede'ş-şâhidü ve lâ yüsteşhedü*) “Kendisinden şahitlik istenilmeden şahitlik yapar.” Bir iş olmuş, mahkemeye çağrılacak, şahit gösterilmemiş, fakat “Ben şahitlik yaparım!” diyerek koşuyor. Ondan istenmedi şahitlik, ama o yapacağım diyor.

(*Elâ lâ yahlüvenne racülün bi'mreetin, illâ kâne sâlishüme'ş- şeytânü*) “Dikkat edin, bir erkek yabancı bir kadınla asla yalnız kalmasın!” Bir erkeğin bir kadınla yalnız kalması caiz değil. (*Illâ kâne sâlisehüme'ş-şeytânü*)

“Eğer bir kadınla bir erkek yalnız kalırsa, üçüncüsü şeytandır.” Ne demek? Kandırır onları, yapılmayacak şeyleri yaptırır.

(*Aleyküm bi'l-cemâati*) “Onun için size cemaate devamı tavsiye ederim. Cemaatten ayrılmayın! (*Ve iyyâküm ve'lfirkate*) Aman tefrikaya düşmeyin, ayrılıktan son derece sakının!”

(*Feinne'ş-şeytâne mea'l-vâhid*) “Şeytan tek insanla beraberdir. (*Ve hüve mea'l-isneyni eb'adü*) Halbuki o iki kişiye daha uzak olur.”

Yola gideceksin mesela, yalnız başına gitme! Yalnız gidersen, arkadaşın şeytan olur kandırır seni. İki kişi olursa, şeytan onlardan uzaklaşır.” diyerekten de öyle bir teşvik yapmış ki daima topluluk halinde yaşamaya dikkat etin.

O Profesörün kitabında da hoş bir şey gördüm, diyor ki:

Afrika'da su yoktur, eskiden de yoktu. Suyun kadrini biz şimdi bilmeyiz! Eskiden bir bardak su, bir testi su alabilmek için nerelere kadar giderlerdi de testilerini oradan doldurur ancak getirirlerdi. Yine öyle köyler çoktur. Suyu atlarındaki fıçılara doldurur, bayırlardan çıkarırlar da öyle içerlerdi. Şimdi su bizim evimize kadar geldi de, biz onun yine kıymetini bilecek derecede değiliz.

Fakat bugün Afrika'da öyle yerler vardır ki göller vardır. İnsanlar o göllerden gider sularını alırlar. Öyle iken, o göllere gelen hayvanlar da vardır. Asıl söyleyeceğim. o göllere gelen

hayvanlar, su içmek için belli saatlerde geliyorlar. Meselâ, kurtlar saat birde geliyor, suyunu içiyor gidiyorlar. Arkasından diğer bir sürü geliyor, arkasından aslanlar geliyor bir sürü, onlar da içiyor. Derken onlar doyduktan sonra, sıra kime geliyorsa o içiyor. Hayvanlar bile topluluk halinde, bir düzen kurmuşlar.

Mesela kurt kendi başına gitse su içse, yapmıyor onu, onlar bile toplanabilmişler. Kurt anlıyor ki, ben yalnız gidersem, aslan karşıma çıkarsa parçalar beni diyor. Onun için;

“—Toplanalım, suya beraberce gidelim, içelim; beraberce dönelim!” derken, bak bugün en mükemmel olan insan ne yapıyor?

Allah bu insaniyeti, insaniyet mefhumunu iyi anlayabilmek kabiliyetini dünya üzerindeki bütün insanlara ihsan buyursun...

Paraların ne kıymeti var? Göklere de uçsan kıymeti yok!

Tayyarelerde güzel gidiyoruz ama, asıl lazım olan insana insaniyettir. Bu dünyadan gözümüzü yumup ahirete göçtüğümüz vakitte bize fayda verecek ancak o insaniyet...

(*Men erâde bühbûhate'l-cenneti*) Bak ne güzel! “Her kim ki cennetin göbeğinde yerinin olmasını istiyorsa...” Cennetin göbeği, yani en iyi yeri demek. “Kim cennetin en iyi yerinde yer sahibi olmak istiyorsa, (*felyelzime'l-cemâate*) cemaate devam etsin, cemaate yapışsın!”

Meselâ, namaz cemaati de öyledir. Evde namaz kılmak mümkün, kılınabilir ama mazereti yoksa, cemaate gelsin! Hasta olursa, evinde kılsın.

(*Men serrethü hasenetehû*) “Her kim ki iyiliği kendisini sevindiriyorsa, (*ve sâethü seyyietehû*) kötülüğü de kendisini üzüyorsa, (*fezâlikümü’l-mü’minü*) o kimse gerçek mümindir.”

Allah kusurlarımızı affeylesin... Tefvikât-ı samedâniyyesine mazhar eylesin... Sevdiği ve razı olduğu kulları arasına cümlemizi kabul eylesin...

Li’llâhi’l-fâtihah!

Mehmed Zâhid KOTKU

İskenderpaşa Camii

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU/ Hadis Derslerine PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

